

УДК 330.332.011

Т. П. Ткаченко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва,
НТУУ "КПІ імені Ігоря Сікорського", м. Київ
Н. А. Шевчук,
к. т. н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва,
НТУУ "КПІ імені Ігоря Сікорського", м. Київ
І. В. Гончарук,
бакалавр факультету менеджменту та маркетингу,
НТУУ "КПІ імені Ігоря Сікорського", м. Київ

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

T. Tkachenko,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics
and Entrepreneurship, NTUU "KPI named after Igor Sikorsky", Kyiv
N. Shevchuk,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics
and Entrepreneurship, NTUU "KPI named after Igor Sikorsky", Kyiv
I. Honcharuk,
Bachelor, NTUU "KPI named after Igor Sikorsky", Kyiv

AREAS OF OPTIMIZATION OF INVESTMENT ACTIVITY OF ENTERPRISES

У статті, в процесі дослідження існуючої проблеми, було запропоновано основні шляхи щодо оптимізації інвестиційної діяльності підприємств в Україні. Обґрунтовано заходами щодо поліпшення рівня інвестиційного клімату в Україні, що сприятиме активізації інвестиційної діяльності вітчизняних та іноземних підприємств. Встановлено, що активна позиція держави у розробці та впровадженні належних правових норм та забезпечення умов сприяння інвестиційній діяльності, разом із професійними діями керівництва вітчизняних підприємств, дозволить Україні реалізувати інвестиційний та інноваційний потенціал як вітчизняних підприємств, так і економіки України в цілому. Доведено, що до напрямів активізації інвестиційної діяльності на підприємствах слід віднести створення ефективної стратегії управління інвестиціями, яка буде враховувати адекватну оцінку ризиків пов'язаних з вкладанням коштів, належний аналіз інвестиційних проектів для визначення оптимального варіанту вкладання грошових коштів. Встановлено, що одним із напрямів оптимізації інвестиційної діяльності підприємства є належний аналіз ефективності окремих інвестиційних проектів. Слід також відзначити важливу роль держави в інвестиційному процесі, котра своїми заходами на макrorівні здатна активізувати інвестиційну діяльність на всіх рівнях.

In the article, in the process of studying the existing problem, the main ways of optimizing the investment activity of enterprises in Ukraine were proposed. It is substantiated by measures to improve the level of investment climate in Ukraine, which will facilitate the intensification of investment activity of domestic and foreign enterprises. It is established that the active position of the government in the development and implementation of appropriate legal norms and ensuring conditions for the promotion of investment activities, together with the professional actions of the management of domestic enterprises, will allow Ukraine to realize the investment and innovation potential of both domestic enterprises and the economy of Ukraine as a whole. It is proved that the directions of activation of investment activity in enterprises should include the creation of an effective investment management strategy, which will take into account an adequate assessment of risks associated with investing, an adequate analysis of investment projects to determine the optimal way of investing money. It is established that one of the directions of optimization of investment activity of the enterprise is a proper analysis of the efficiency of individual investment projects. It should also be noted the important role of the state in the investment process, which by its actions at the macro level can activate investment activity at all levels.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, ризики, інвестиційна стратегія, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість.

Key words: investment activity, risks, investment strategy, investment activity, investment attractiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах структурних перетворень у державі, що супроводжуються періодами економічної та політичної нестабільності, стає актуальною проблема залучення коштів у розвиток економіки та активізація інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання як на макроекономічному рівні, так і на мікрорівні. Відсутність чітких та злагоджених

дій держави, направлених на підвищення ефективності державної інвестиційної політики та створення необхідних правових умов для її належного функціонування, унеможлиблює здійснення процесу оновлення старої матеріальної бази вітчизняних промислових підприємств, впровадження передових наукових розробок, забезпечення конкурентного рівня якості продукції українсь-

кого товаровиробника та стабільного економічно-го розвитку держави в цілому.

Утім, велику роль у цьому процесі відіграють окремі підприємства, котрі є основою функціонування ринкової економіки. У своїй сукупності вони відображають рівень розвитку фінансової системи держави, стан її реального сектору економіки, рівень життя населення та ін. Саме тому наразі важливим питанням залишається вкладання коштів с метою нарощення їх обсягу, тобто проблема ефективного інвестування. Така ситуація вимагає від підприємств розроблення ефективної інвестиційної стратегії та прийняття оптимальних, науково обґрунтованих управлінських рішень, які забезпечують максимальний результат.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням проблем формування та впровадження ефективної стратегії управління інвестиційної діяльності підприємства займалися багато українських та зарубіжних економістів, серед них можна виокремити праці А. Поручника, І. Бланка, Я. Базилюка, А. Дуки, М. Денисенка, Л. Федулової, Т. Шталь, М. Шукіна та ін.

Але необхідно зазначити, незважаючи на значний науковий доробок у цьому напрямі, напрями оптимізації інвестиційної діяльності підприємств у сучасних умовах господарювання залишаються актуальними і не вирішеними, що вимагає подальших наукових пошуків.

МЕТА СТАТІ

Метою статті є визначення основних напрямів оптимізації інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств. Для досягнення поставленої мети було проведено аналіз можливих ризиків у процесі провадження інвестиційної діяльності, запропоновано практичні рекомендації щодо оптимізації процесу управління інвестиційними проектами підприємств з врахуванням макроекономічних факторів впливу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Стратегія інвестиційної діяльності будь-якого підприємства є складовою частиною його загальної економічної стратегії і передбачає ефективне використання різних форм інвестування задля забезпечення високої ринкової вартості підприємства та сталих темпів його розвитку. Формування такої стратегії вимагає її чіткого узгодження з фінансовою стратегією підприємства, адже саме вона визначає напрями розвитку підприємства у довгостроковому періоді. Така політика є базою розвитку будь-якого підприємства, адже за наявності неповноцінної та неефективної інвестиційної політики, це ставить під загрозу як виконання у майбутньому стратегічних цілей підприємства, так і забезпечення його повноцінної діяльності у короткостроковому періоді.

Інвестиційна стратегія — це комплексна система довгострокових цілей інвестиційної діяльності,

які визначені, виходячи із загальних завдань розвитку господарюючого суб'єкта, а також обрання найбільш ефективних шляхів їх досягнення. Потрібно зазначити, що інвестиційна стратегія неодмінно має враховувати місію та цілі суб'єкта господарювання, зовнішні та внутрішні чинники впливу і спиратися на стратегічні пріоритети конкретної національної економічної системи [6, с. 78].

Розробка інвестиційної стратегії підприємства передбачає складний та комплексний аналіз усіх елементів внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства, а також узгодження вказаних цілей та заходів їх досягнення з загальною стратегією підприємства. В процесі розробки інвестиційної політики підприємством, можна виділити такі кроки [1]:

по-перше, аналіз інвестиційної діяльності підприємства в минулому періоді;

по-друге, ґрунтовне дослідження зовнішнього інвестиційного середовища та кон'юнктури ринку;

по-третє, визначення стратегічних напрямів розвитку підприємства, котрі мають забезпечуватися майбутньою інвестиційною діяльністю;

по-четверте, обґрунтування типу інвестиційної політики підприємства відповідно до цілей вкладання грошових коштів та міри ризику;

по-п'яте, формування інвестиційної політики підприємства у відповідності до основних напрямів інвестування;

по-шосте, формування інвестиційної політики підприємства у галузевому та регіональному розрізі;

по-сьоме, узгодження основних напрямків інвестиційної політики підприємства.

Початковим етапом має бути, насамперед, аналіз інвестиційної діяльності підприємства або організації разом із комплексним дослідженням зовнішнього середовища, включаючи усі можливі фактори впливу на ефективність вкладених інвестицій.

Проведення такого дослідження дозволяє найбільш повно оцінити інвестиційний потенціал підприємства, його ступінь привабливості для інвесторів, а також ефективність самої економічної діяльності організації. Об'єктом дослідження в цьому випадку мають виступати загальна динаміка інвестиційної діяльності підприємства та її обсяг. Також визначається питома вага вкладених коштів відповідно до кожного напрямку інвестування, тобто досліджується сама структура інвестиційного процесу організації, а на її основі робиться висновок про загальну ефективність такого роду діяльності підприємства в окремому періоді.

У процесі такого дослідження ґрунтовно аналізується правове поле в якому функціонує дане підприємство, зокрема велика увага приділяється характерним особливостям правового регулювання окремих форм інвестування, наприклад, використання державно-приватного партнерства. Окремо здійснюється детальний аналіз ринкового середовища та головних чинників впливу на його функціонування. При цьому врахування потребують довгострокові цілі діяльності підприємства,

відображені у його загальній економічній стратегії діяльності, тобто узгоджуватись мають усі параметри економічної діяльності.

Така стратегія має передбачати оптимальну структуру обігових коштів разом із реальним джерелами їх формування, передбачати систему отримання позикових коштів підприємством у разі виникнення такої потреби, передбачати заходи антикризового управління фінансами, які забезпечили б стабільний розвиток підприємства.

Стабільне й ефективне функціонування сучасного підприємства в ринкових умовах неможливе без взаємоузгодження основних напрямів та цілей його діяльності з відповідними положеннями інвестиційної стратегії.

У процесі провадження інвестиційної діяльності слід також приділити належну увагу такому поняттю, як "інвестиційний ризик" та провести його оцінку.

Інвестиційний ризик представляє собою різницю між реальним та ймовірним обсягом отриманого доходу внаслідок вкладання грошових коштів, тобто чим більша різниця, тим ризикованими є відповідний проект [2]. Сам по собі "ризик" є мірою ймовірності відхилення бажаного (або очікуваного) результату від реального, яке виявляється внаслідок комплексної дії факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Під бажаним результатом мається на увазі досягнення певного соціального, економічного, інформаційного або будь-якого іншого наслідку. Поняття інвестиційного ризику включає в себе багато компонентів та має розлогу класифікацію. Основними формами ризику з якими може зіштовхнутися підприємство в процесі здійснення інвестиційної діяльності є:

- кредитний ризик, полягає у загрозі наявності фінансових проблем у державного органу або організації, котра емітувала цінні папери, пов'язаних з неможливістю виплати відсотків або погашення самої позики;

- реінвестиційний ризик, передбачає ймовірність втрати частини інвестованих коштів в процесі реінвестування;

- концентраційний ризик — ймовірність втрати усього обсягу вкладених коштів у одну форму інвестицій. Наявність концентраційного ризику змушує диверсифікувати існуючі інвестиції, з метою зменшення ризику;

- ризик ліквідності, полягає у неспроможності реалізувати власні інвестиції за бажаною ціною, що змушує утримувача цих інвестицій знизити їх ціну, що в свою чергу веде до втрати власного доходу;

- інфляційний ризик, пов'язаний з падінням купівельної спроможності грошей, що є прямим наслідком інфляції. Тобто вартість інвестицій відмінна від існуючого рівня інфляції.

Сьогодні на вітчизняних підприємствах склалася парадоксальна ситуація. З одного боку, керівники підприємств усвідомлюють необхідність управління інвестиційними ризиками. Хоча на

практиці, реалізуючи певний інвестиційний проект, самому ризику, його оцінці та мінімізації приділяється вкрай мало уваги. У більшості випадків усе закінчується простим переліченням ризиків — "карти ризиків", позбавлених будь-якої оцінки та врахування при реалізації проекту, у той же час керівники фокусують увагу на мінімізації витрат. Слід також врахувати, що повне уникнення ризиків неможливе, внаслідок окремих особливостей, котрі впливають на загальну ефективність діяльності підприємства [3, с. 37].

Одним із напрямів оптимізації інвестиційної діяльності підприємства є належний аналіз ефективності окремих інвестиційних проектів. Цей аналіз заснований на сукупності показників щодо ефективності проекту і є джерелом необхідної інформації для ухвалення того чи іншого управлінського рішення пов'язаного з вкладанням коштів у цей проект. Такий аналіз проводиться на основі дослідження усіх можливих аспектів зовнішнього та внутрішнього середовища проекту, що можуть проявитися у ході його практичного втілення, що включає в себе інформаційні, технологічні, маркетингові, фінансові та виробничі елементи його забезпечення.

Наукове обґрунтування ухвалених управлінських рішень щодо інвестування грошових коштів забезпечується, практичним використанням оптимізаційних методів та моделей економіко-математичного моделювання, завдяки відповідному програмному забезпеченню. Це дає можливість з наукової точки зору оцінити ефективність інвестиційного проекту, виявити відношення між позитивними та негативними наслідками і ухвалити правильне рішення.

Сьогодні у процесі оцінки інвестиційної привабливості проекту, підприємствами застосовується дві групи показників: статистичні та динамічні. Перші засновані на облікових оцінках, другі — на дисконтованих. Недоліками статистичних є нехтування рівнем інфляції та можливим отриманням доходу від реінвестування. Саме тому більш показовими є динамічні оцінки. Тим не менш, розумне застосування обох видів оцінок, в процесі аналізу інвестиційного проекту дозволить адекватно оцінити можливі ризики і ухвалити економічно виважене рішення щодо наявного проекту.

Зазначимо, що ступінь ефективності інвестиційного проекту залежить від злагодженої роботи фінансового відділу підприємству, що виявляється у створенні чіткого механізму з отримання і використання інвестицій, що дозволяє визначити вартість їх джерел. Одним із ефективних інструментів оптимізації існуючого інвестиційного проекту є впровадження системи моніторингу та контролю реалізації інвестиційних проектів [4, с. 162].

Одним із головних чинників провадження успішної інвестиційної політики підприємства є наявність сприятливого інвестиційного клімату в державі, що обумовлюється рядом макроекономічних факторів впливу. На сьогоднішній день Україна залишається державою з низьким рівнем

інвестиційної привабливості. За даними Державної служби статистики обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну за 2014 рік склали 410 млн дол. США, 2015 р. — 2961 млн дол. США, 2016 р. — 3284 млн дол. США, за три квартали 2017 р. — 1848 млн дол. США [5].

Представлені дані свідчать не лише про надзвичайно низький обсяг зовнішніх капіталовкладень в Україну, але й про відсутність стабільної динаміки росту обсягів іноземних інвестицій, що є індикатором недовіри з боку інвесторів з-за кордону.

Передумовою створення сприятливого інвестиційного клімату в державі є створення належних умов роботи бізнесу та формування нового ефективного механізму правового регулювання інвестиційної діяльності задля забезпечення системи пільг та гарантій іноземним вкладникам капіталу.

Окремо слід зазначити необхідність у підсиленні наукової та освітньої сфери, підтримці науково-дослідницьких розробок, паралельно з побудовою нових та відновленням старих об'єктів інфраструктури для забезпечення умов для реалізації інвестиційних проектів вітчизняними та іноземними підприємствами.

Першочерговими заходами щодо поліпшення рівня інвестиційної привабливості можна назвати наступні:

- реформування вітчизняного інвестиційного законодавства для створення системи взаємозгоджених правових норм, що стимулюють інвестиційну активність вітчизняних підприємств;

- використання основних інструментів регуляторної політики для забезпечення розширення бази інвестиційних ресурсів;

- стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки;

- мотивація до здійснення інвестиційної діяльності населенням через підвищення довіри до вітчизняного банківського сектору;

- надання державних гарантій інвесторам щодо захисту їх прав.

Таким чином, можна зробити висновок, що активна позиція держави у розробці належних правових норм та забезпечення умов для сприяння інвестиційній діяльності разом із професійними діями керівництва вітчизняних підприємств дозволить Україні реалізувати свій інвестиційний та інноваційний потенціал.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження існуючої проблеми було запропоновано основні шляхи щодо оптимізації інвестиційної діяльності підприємств в Україні. Обґрунтовано заходами щодо поліпшення рівня інвестиційного клімату в Україні, що сприятиме активізації інвестиційної діяльності вітчизняних та іноземних підприємств. Встановлено, що активна позиція держави у розробці та впровадженні належних правових норм та забезпечення умов сприяння інвестиційній діяльності разом із професійними діями керівництва вітчизняних підприємств дозволить

Україні реалізувати інвестиційний та інноваційний потенціал як вітчизняних підприємств, так і економіки України в цілому. Доведено, що до напрямів активізації інвестиційної діяльності на підприємствах слід віднести створення ефективної стратегії управління інвестиціями, яка буде враховувати адекватну оцінку ризиків пов'язаних з вкладанням коштів, належний аналіз інвестиційних проектів для визначення оптимального варіанту вкладання грошових коштів. Слід також відзначити важливу роль держави в інвестиційному процесі, котра своїми заходами на макrorівні здатна активізувати інвестиційну діяльність на всіх рівнях.

Література:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учеб. курс / И.А. Бланк. — М.: Эльга-Н, 2012. — 398 с.
2. Красовский Д.А. Методы управления инвестиционным риском [Электронный ресурс] / Д.А. Красовский. — Режим доступа: http://www.rusnauka.com/18_EN_2009/Economics/48883.doc.htm
3. Морган М. Стенлі. Вихід на міжнародний ринок капіталів / М. Морган Стенлі. — 2005. — 378 с.
4. Нікітіна А.В. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку / А.В. Нікітіна // Вісник Запорізького національного університету — 2010. — № 2 (6). — С. 161—165.
5. Прямі іноземні інвестиції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Тульчинська С.О. Інвестування як елемент реалізації стратегії розвитку національної економіки / С.О. Тульчинська, М.О. Змієнко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: збірник наукових праць. — 2011. — Вип. 29. — 77—82 с.

References:

1. Blank, I. A. (2012), Investicionnyj menedzhment [Investment Management], Jel'ga-N, Moskva, Rossiya.
 2. Krasovskij, D.A. (2009), "Methods of investment risk management", Economics, [Online], vol. 18, available at: http://www.rusnauka.com/18_EN_2009/Economics/48883.doc.htm (Available March 15, 2018).
 3. Morhan, M. Stenli (2005), Vykhid na mizhnarodnyj rynek kapitaliv [Access to the international capital market], Morhan M. Stenl, N'ju-Jork, SShA.
 4. Nikitina, A. V. (2010), "Investment activity in Ukraine: the current state and prospects of development", Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu vol. 2 (6), pp. 161—165.
 5. State Statistics Service of Ukraine (2017), "Direct foreign investment", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed March 10, 2018).
 6. Tul'chyns'ka, S. O. and Zmiienko, M. O. (2011), "Investing as an element of implementation of the national economy development strategy", Problemy pidvyschennia efektyvnosti infrastruktury: zbirnyk naukovykh prats', vol. 29, pp. 77—82.
- Стаття надійшла до редакції 28.03.2018 р.*